

УДК 811.161.2'42:811.111'42:81'22:316.347

DOI <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2026-216-14>

КОНЦЕПТИ СВОБОДА ТА FREEDOM В УКРАЇНОМОВНІЙ ТА АНГЛОМОВНІЙ СВІДОМОСТІ: ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ, ФІЛОСОФСЬКИЙ ТА ПРАВНИЧИЙ АСПЕКТИ

CONCEPTS OF СВОБОДА AND FREEDOM IN UKRAINIAN- LANGUAGE- AND ENGLISH-LANGUAGE CONSCIOUSNESS: LINGUO-CULTURAL, PHILOSOPHICAL AND LEGAL ASPECTS

Борисов О. О.,

orcid.org/0000-0001-6159-199X

Scopus-Author ID:57979563400

доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри іноземних мов
Пенітенціарної академії України

Свобода є фундаментальною загальнолюдською цінністю, сутність якої полягає в здатності людини діяти згідно зі своїми інтересами та цілями, здійснювати власний вибір без залежності від кого-небудь. Універсальне поняття свободи має свої етнічні інтерпретації, які, у контексті даного дослідження, вивчаються на основі лінгвокультурних концептів СВОБОДА та FREEDOM українськомовної та англослов'янської колективної свідомості. Ключовими ЛСВ структур полісемантичних одиниць *свобода* та *freedom* є такі ЛСВ₁: *відсутність політичного й економічного гноблення, утиску та обмежень; воля та the state, power or right to act, speak, or think without being controlled or restricted*. Якщо свобода в англослов'янській свідомості представляється у вигляді здатності діяти (ментально чи фізично) поза контролем та обмеженнями, то в українськомовній вона пов'язана із правопорядком, законністю, комфортним соціальним існуванням. Аналіз ЛСВ української одиниці показав, що ЛСВ₃ (*життя, існування і т. ін. без залежності від кого-небудь, можливість поводитися на свій розсуд*) характеризується найвищим ступенем абстракції свого значення серед інших семем структури, які відповідно деталізують та розширюють його за рахунок додаткових сем різних ЛСВ ('політичний', 'економічний', 'фізичний', 'галузь', 'утруднені у чому-небудь', 'гноблення', 'у якій-небудь галузі' тощо). Саме цей ЛСВ найчіткіше відбиває поняттєві ознаки концепту СВОБОДА в українській етносвідомості – «людина», «буття», «соціальна (не-)залежність». Ознаки поняттєвого ядра концепту FREEDOM становлять "person", "state", "power", "right", "act", "without control / restriction". За наявності спільних характеристик «людина» / "person", «соціальна (не-)залежність» / "without control / restriction", та позитивної оцінки, яка народжується шляхом заперечення негативного оцінювання явища *соціальної залежності*, відмінність полягає у функціонуванні ознак "існувати" та "to act", а також "state", "power", "right" поняття англослов'янської свідомості. На концептуальному рівні йдеться про репрезентацію одиницями *свобода* та *freedom* спільного акціонально-посесивного фрейму зі своїми варіаціями.

Ключові слова: свобода, лексема, лексико-семантичний варіант, поняття, концепт, оцінка, фрейм.

Freedom is a fundamental universal value, the essence of which lies in a person's ability to act in accordance with their interests and goals, to make their own choices without dependence on others. The universal concept of *freedom* has its own ethnic interpretations, which, in the context of this study, are examined on the basis of the linguo-cultural concepts of СВОБОДА and FREEDOM in the Ukrainian- and English-language consciousness. The key lexico-semantic variants of the polysemantic units *свобода* and *freedom* are as follows: LSV₁ *відсутність політичного й економічного гноблення, утиску та обмежень; воля* and LSV₁ *the state, power, or right to act, speak, or think without being controlled or restricted*. If *freedom* in English-language consciousness is represented as the ability to act (mentally or physically) without control and restrictions, then in Ukrainian-language consciousness it is related to law and order, legality, and comfortable social existence. The analysis of the LSVs of

© Борисов О. О., 2026

Стаття поширюється
на умовах ліцензії
відкритого доступу (CC BY 4.0)

the Ukrainian unit showed that LSV₃ (*життя, існування і т. ін. без залежності від кого-небудь, можливість поводитися на свій розсуд*) is characterized by the highest degree of abstraction of its meaning among other sememes of the structure, which respectively specify and expand it at the expense of additional semes of various LSVs ('політичний', 'економічний', 'фізичний', 'галузь', 'утрудненя у чому-небудь', 'гноблення', 'у якій-небудь галузі' тощо). It is this LSV that most clearly represents the notional features of the concept of СВОБОДА in Ukrainian ethnic consciousness, namely «людина», «буття», «соціальна (не-)залежність». The notional core of FREEDOM consists of the following elements: "person," "state," "power," "right," "act," and "without control/restriction." Given the common characteristics "person," "social (in)dependence"/ "without control/restriction," and a positive assessment, the difference lies in the functioning of the features "існувати" та "to act", as well as "state", "power", "right" in the English-language consciousness. At the conceptual level, this concerns the representation of the common action-possessive frame with its variations by the units *свобода* and *freedom*.

Key words: freedom, lexeme, lexical-semantic variant, notion, concept, assessment, frame.

Постановка проблеми. Антропологічний підхід до вивчення мови, який панує в сучасній лінгвістиці, дозволяє розглядати мову як інтерпретативно-конструктивний засіб, що використовується для етнокультурно зумовленого творення образу світу [1, с. 8]. За мовними знаками стоять не тільки об'єкти дійсності, але й способи інтеріоризації та інтерпретації, зокрема аксіологічної, різних граней пізнаваних сутностей. Силами лінгвостілю, яка одночасно функціонує в історичному та сучасному часових вимірах, створюється той унікальний культурний простір, який віддзеркалює етнічні цінності, стереотипи, настанови, поняття, концепти, асоціації колективної свідомості, що відокремлює його від інших інтерпретацій дійсності. Особа в соціальному плані не може існувати поза його межами, адже саме в ньому їй надаються всі необхідні засоби та способи вербалізації індивідуального досвіду. Отриманий досвід є етноспецифічним й через те, що сам субстанційно-ідеальний мовний континуум моделює специфічні риси національного світосприйняття та національного складу мислення на всіх ярусах мовної системи [2, с. 99]. У свою чергу, сама людина як частина культури є тією адаптивною системою, яка інтеріоризуючи світ, здатна до лінгвокреативної діяльності [1, с. 57], в процесі якої створюються нові поняття та мовні знаки.

Одним із значущих об'єктів мовної референції будь-якої культури є свобода. Ця філософська категорія та найвища цінність характеризує людину та все її існування [3, с. 39; 4]. Особиста свобода безпосередньо пов'язана з повсякденним життям і діяльністю людей, окремого суспільства та народів [5, с. 108]. Тож свобода – це одночасно універсальний та ідіоетнічний культурний феномен. Її сутність може бути сформульована, наприклад, так: **здатність людини діяти відповідно до своїх інтересів та цілей** (пор., *capacity of people to work towards their goal* [6]), **можливість робити вибір у своїх діях** [7, с. 358; 8, с. 201] (пор., *Freedom is the power of a sentient being to exercise its will*) [6] **за відсутності внутрішнього чи зовнішнього примусу** [4; 9]. Інакше кажучи, це – наявність відкритих варіантів вибору (*possession of open options*) [10] при усвідомленні можливих меж власної поведінки в конкретній життєвій ситуації [11]. Свобода у філософській інтерпретації україномовним та англійським етносами – це завжди діяльнісний акт, здійснений відповідно до своїх знань і можливостей згідно із поставленою ціллю. Реалізація здатності діяти за самостійно сформульованим наміром зазвичай розглядається як передумова моральної відповідальності: дії, за які людина може бути нагороджена або покарана, є саме тими, які здійснюються вільно [12].

Будучи абстрактною сутністю, універсальний концепт СВОБОДА зазнає конкретизації в межах певної лінгвокультури, залишаючись при цьому відкритою та семантично «минливою» ментальною моделлю колективної етносвідомості. Якщо йдеться про такі неспоріднені лінгвостілю, як україномовна та англійська, то ключовими позначеннями самої ідеї «свобода» є номінації *свобода* та *freedom*. Ідея – поняття, яке є раціональним ядром будь-якого концепта. Схематичне представлення в свідомості сутності об'єкта у вигляді структури взаємопов'язаних його головних ознак визначає природу концепта та відокремлює його від інших ментальних

моделей. Метою праці є виокремлення та зіставлення семантичної структури одиниць *свобода* та *freedom* та опис поняттєвого ядра лінгвокультурних концептів СВОБОДА та FREEDOM, які відтворюються цими лексемами в українській та англійській мовах.

Актуальність запропонованого дослідження зумовлена наступними фактами: 1) загальною тенденцією вивчення універсальних та ідіоетнічних концептів, вербалізованих в національних мовах світу, 2) невеликою кількістю розвідок у сфері зіставної лінгвокультурології, які б вивчали ті чи інші аспекти лінгвокультурних концептів СВОБОДА та FREEDOM україномовної та англійськомовної етноспільнот; 3) власне актуальністю сьогодення, коли Україна виборює свою свободу, а допомагають цьому топ-країни, зокрема англійськомовного світу, які пропагують свободу як безумовну та беззаперечну цінність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Свобода як об'єкт дослідження неодноразово була у фокусі уваги сучасних вчень із філософії [13], політичної філософії [5; 14], юриспруденції [15; 16], літературознавства [17], лінгвістики, де вона розглядалася на прикладі політичного дискурсу [3; 18], літературних творів [19], лексикографічних джерел [20; 21], зокрема в зіставному плані [22; 23; 24]. При цьому до цього фокус уваги не ставився на зіставленні семантичних структур одиниць *свобода* та *freedom*, ЛСВ яких відтворюють відповідні лінгвокультурні концепти в сучасній українській та англійській мовах. Щодо методики дослідження, то її складовими виступають метод аналізу словникових дефініцій, компонентний, описовий, зіставний, концептуальний аналіз.

Метою праці є виокремлення та зіставлення семантичної структури одиниць *свобода* та *freedom* та опис поняттєвого ядра лінгвокультурних концептів СВОБОДА та FREEDOM, які відтворюються цими лексемами в українській та англійській мовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз тлумачних словників сучасної української мови [25; 26; 27; 28], які фактично дублюють *Академічний словник сучасної української мови* [29], виявив те, що поняттєва складова концепту СВОБОДА реалізується на рівні восьми значень лексеми *свобода*. Інакше кажучи, одиниця має розгалужену семантичну структуру, представлену вісьмома ЛСВ, які актуалізують різні смисли *свободи*. Схематично структуру лексеми (СЛ) можна представити у вигляді $СЛ = ЛСВ_1 + ЛСВ_2 + \dots + ЛСВ_8$:

ЛСВ₁ Відсутність політичного й економічного гноблення, утиску та обмежень; воля.

ЛСВ₂ Перебування не під арештом, не ув'язненим, не в неволі і т. ін.

ЛСВ₃ Життя, існування і т. ін. без залежності від когось-небудь, можливість поводитися на свій розсуд.

ЛСВ₄ Можливість діяти без перешкод і заборон у якій-небудь галузі.

ЛСВ₅ Можливість вияву суб'єктом своєї волі в умовах усвідомлення законів розвитку природи і суспільства.

ЛСВ₆ Легкість, відсутність утруднень у чому-небудь.

ЛСВ₇ заст., *рідко*. Простота, невимушеність у поведженні.

ЛСВ₈ розм., *рідко*. Вільний від праці час.

Згідно з трьома авторитетними джерелами, ключовим для українського етносу видається ситуація людської екзистенції, яка характеризується, насамперед, *відсутністю політичного й економічного гноблення, утиску та обмежень; воля*, що зафіксовано ЛСВ₁ (*воля* – відсутність обмежень [29]). Інакше кажучи, справедливою є думка, що свобода тісно пов'язана із правопорядком та законністю [22, с. 111], що, наприклад, в юриспруденції визначається як *суб'єктивна можливість людини і громадянина здійснювати чи не здійснювати конкретних дій, що засновані на її конституційних (основних) правах і свободах* [30, с. 472]. У свою чергу, ЛСВ₂ семантично конкретизує, скоріш за все, параметр 'обмеження' ЛСВ₁, відтворюючи ідею відсутності фізичного позбавлення волі (*перебування не під арештом, не ув'язненим, не в неволі*).

При більш детальному погляді на структуру лексеми, можна побачити, що ЛСВ₃ є своєрідним семантичним стрижнем, навколо якого групуються як найбільш частотні з погляду вжи-

вання ЛСВ₁ та ЛСВ₂, так і решта ЛСВ. На нашу думку, ЛСВ₃ (*життя, існування і т. ін. без залежності від кого-небудь, можливість поводитися на свій розсуд*) характеризується найвищим ступенем абстракції значення серед інших семем структури, які відповідно специфікують та розширюють його за рахунок додаткових семантичних компонентів різних ЛСВ (напр., 'політичний', 'економічний', 'фізичний', 'галузь', 'природа та суспільство', 'утруднень у чому-небудь', 'гноблення', тощо). Якщо звернутися до етимологічного словника української мови, то свобода, яка трактується лексикографами як «становище вільного, свого члена роду» [31, с. 198] за значенням, як здається, є найбільш наближеною саме до третього значення сучасної одиниці. Тому, на наш погляд, у випадку ЛСВ₁ та ЛСВ₃ відмічаємо зсув від родового значення до видового (ЛСВ₃ ЛСВ₁), позначений збагаченням новими смисловими елементами, найбільш релевантними на сьогоднішній момент. Відмітимо, що й інше вітчизняне філософське визначення свободи як *здатності людини вільно визначати підстави своїх дій і відповідно реалізувати себе* [32], в якому ще додатково ставиться акцент на самореалізації особи, що позитивно позначається на її духовному та/або матеріальному існуванні, також підтверджує міркування про центральний характер ЛСВ₃. Периферійні смисли лексеми *свобода* представлені ЛСВ₇ та ЛСВ₈, які, за тих чи інших причин, рідко вживаються на сьогоднішній день, що фіксується в словниках поміткою *рідко*.

Тож поняття «свобода» української етносвідомості, яке об'єднує всі ці лексико-семантичні варіанти, найбільш однозначно відтворено ЛСВ₃, а його ознаки можна представити так: «людина», «буття», «соціальна (не-)залежність». Ці компоненти по-різному висвітлюються на семантичному рівні, що призводить до формування значень різних ЛСВ, ключове з яких на сьогодні (ЛСВ₁) виформовується з таких «уточнюючих» семантичних ознак як (субстантивні) – 'відсутність', 'гноблення', 'утиск', 'обмеження' та (атрибутивні) – 'політичний', 'економічний'. На концептуальному рівні ядро СВОБОДА представляємо, використовуючи методику аналізу С. Жаботинської [33]: [ДЕХТО 1: власник існує ТАК: оцінка *незважаючи на / (не-)має* [ДЕХТО 2: агенс *створює*] ТАКИЙ: соціальний ДЕЩО: об'єкт/результат/передумова (залежність)]. Як бачимо, ЛСВ₁ експлікує акціонально-посесивний фрейм – основу інших ЛСВ.

Під час побудови семантичної структури лексеми *freedom* суттєвим було з'ясувати на прикладі різноманітних англomовних словників її головне значення. Побудова структури саме в такому, а не в іншому порядку, залежала від частоти появи того чи іншого ЛСВ на певній позиції в словниках. Аналіз показав, що, згідно з більшістю словників [34; 35; 36; 37; 38; 39; 40], ЛСВ₁ можна представити у вигляді: *the state, power or right to act, speak, or think without being controlled or restricted*. Різноманітне уточнення цих ознак фіксується різними ЛСВ *freedom*, загальною кількістю десять компонентів ($СЛ = ЛСВ_1 + ЛСВ_2 \dots + ЛСВ_{10}$):

ЛСВ₁ *the state, power or right to act, speak, or think without being controlled or restricted.*

ЛСВ₂ *the state of not being a prisoner or slave.*

ЛСВ₃ *the quality or state of being exempt or released from something onerous.*

ЛСВ₄ *the state of not being ruled by a foreign or cruel government; autonomy, self-government, political or national independence.*

ЛСВ₅ *the right or privilege of unrestricted use or access.*

ЛСВ₆ *ease or facility of movement.*

ЛСВ₇ *honorary citizenship of a place, entitling one to certain privileges.*

ЛСВ₈ *ease or frankness of manner; candour.*

ЛСВ₉ *improper familiarity.*

ЛСВ₁₀ *archaic boldness in behavior; lack of modesty or reserve.*

Периферійний компонент ЛСВ₁₀ не зафіксований у більшості проаналізованих словників. Імовірно, відповідь на це криється в тому, що в [37] знаходимо особливу позначку вживання ЛСВ – *archaic*.

Розгляд семантичної структури лексеми *freedom* дозволяє зробити висновок про те, що ЛСВ₁ відтворює ключову семему з найбільш абстрактним смислом, який конкретизується іншими ЛСВ. Поняття, яке стоїть за ним, має такі ознаки: “person” («людина»), “state” («стан»), “power” («сила»), “right” («право»), “act” («фізична/ментальна дія»), “without control/restriction” («соціальна (не)залежність»). У термінах фреймової семантики ознаки поняття корелюють зі слотами акціонально-посесивної структури: [ДЕХТО 1: агенс/власник (людина) [має ТАКИЙ 1: внутрішній ДЕЩО 1: власність (стан, сила, право)] діє незважаючи на ТАКИЙ 2: соціальний [ДЕХТО 2: агенс створює] ДЕЩО 2: об’єкт/результат/передумова (залежність) ТАК: оцінка].

Зіставлення напрацьованого матеріалу дозволяє констатувати, що в обох мовах полісемантичні лексеми насичені значеннями, при цьому структура лексеми *freedom* є дещо більш представленою порівняно з українською (десять ЛСВ *freedom* та вісім ЛСВ *свобода*). Відзначаємо суттєву різницю у виборі ключової ЛСВ цими етносами, тобто ЛСВ₁, яка відбиває найбільш актуальне значення одиниці в цей історичний період: англословні словники представляють свободу як право, можливість, стан діяти на власний розсуд, тоді як українські джерела відтворюють політичну чи економічну свободу як ту, що має найбільшу цінність для етносу. Під час звернення до англословних філософських джерел з’ясувалося те, що ЛСВ₁ *freedom* співпадає з інтерпретацією *freedom* в них: *the human capacity to act (or not to act) as we choose or prefer, without any external compulsion or restraint* [12], що лаконічно формулюється як *the absence of constraint* (відсутність примусу) [9], а в юридичному словнику – *absence of restraint; the opposite of slavery* (відсутність обмеження; протилежність рабству) [41].

Таке розуміння, як ми бачимо, корелює з українською філософською інтерпретацією – *здатність людини діяти згідно зі своїми інтересами та цілями, здійснювати власний вибір* та ЛСВ₃ лексеми *свобода*. Спільним є те, що позиції ЛСВ₂ в обох структурах займають ЛСВ, які наголошують на ідеї фізичної свободи: *перебування не під арештом, не ув’язненим, не в неволі і т. ін.* та *the state of not being a prisoner or slave*. Іншу ізоморфну семантичну кореляцію фіксуємо вже між різними ЛСВ: ЛСВ₇ *простота, невимушеність у поведженні* та ЛСВ₈ *ease or frankness of manner; candour*. Інші ЛСВ одиниць *свобода* та *freedom* містять інформацію, яка фактично актуалізується лише в межах національних мов. Спільним є й те, що останню позицію в структурах займають ЛСВ, які виходять чи вийшли із вжитку; при цьому за значеннями вони різні.

Поняттєва структура концепту FREEDOM є більш насиченою порівняно з ядром концепту СВОБОДА. Співпадіння фіксуємо на рівні характеристик «людина» та «соціальна (не-)залежність». Відмінності полягають у тому, що свобода в англословній свідомості характеризується фізичними або ментальними діями (“act”, “speak”, “think”), тоді як в українській – насамперед, буттям або існуванням («буття»). На концептуальному рівні різниця виявляється в тому, що ДЕХТО 1 (людина) в англословній свідомості додатково отримує семантичну роль агенса, а його роль власника, яка є ізоморфною для обох структур, пов’язана, передусім, з унікальною пропозицією [має ТАКИЙ 1: внутрішній ДЕЩО 1: власність (стан, сила, право)]. Існування або дія (діяльність) поза соціальними зв’язками (ДЕЩО 2: об’єкт/результат/передумова (залежність)), які виявляються у формі контролю чи обмежень, є спільною рисою обох фреймів.

Оцінна складова лінгвокультурних концептів СВОБОДА та FREEDOM переплетена з поняттєвою, визначаючи саму сутність ментальних одиниць та її вербальних репрезентантів. Так, в українській лексемі, в її ЛСВ₁-ЛСВ₄ та ЛСВ₆, можна побачити «мерехтіння» пари «+» та «-», розташовані в раціональному секторі оцінної шкали. У кожному випадку плюс перекидає мінус (слот ТАК: оцінка (не-негативний)), адже відкидається з таким результатом (категоризується як плюс) те, що заважає (категоризується як мінус, напр., ‘утиск’, ‘залежність’, ‘restrict’ тощо) людині діяти самостійно, на власний розсуд. У ЛСВ₇-ЛСВ₈ та ЛСВ₅ такі перешкоди імплікуються. В англійській лексемі таку «гру» спостерігаємо на рівні ЛСВ₁-ЛСВ₅. У ЛСВ₆-ЛСВ₈ негативні оцінні елементи відсутні. У ЛСВ₉ така свобода поведінки маркується негативною позначкою *improper*. Застарілий ЛСВ₁₀ має подвійну аксіологію людської поведінки: позитивну

– boldness in behavior, та негативну – lack of modesty or reserve. Отже, обидва лінгвокультурні концепти є ціннісними ментальними утвореннями, у яких представлені уявлення про цінність, так і антицінність буття. Однак, концепти марковані позитивно: йдеться про здатність особи *самостійно* приймати рішення та здійснювати вчинки.

Висновки. Свобода є універсальною загальнолюдською цінністю, яка характеризується високим ступенем значущості в будь-якій культурі. У цій розвідці у фокусі уваги перебували ідіотетичні концепти СВОБОДА та FREEDOM свідомості україномовної та англomовної спільнот. Ключовими лексемами позначення поняттєвого ядра концептів є одиниці *свобода* та *freedom*. Встановлення, аналіз, порівняння та синтез дефініцій, представлених у сучасних лексикографічних джерелах, дав змогу виявити вісім ЛСВ української лексеми, десять ЛСВ англійської та констатувати факт полісемантичності цих одиниць. Крім того, зафіксовано суттєву різницю у виборі ключової ЛСВ₁, яка відбиває найбільш актуальне значення одиниці: якщо англomовні словники представляють свободу як право, можливість, стан діяти поза контролем або обмеженнями (*the state, power or right to act, speak, or think without being controlled or restricted*), то українські джерела відтворюють політичну чи економічну свободу як ту, що має найбільшу цінність для етносу (*відсутність політичного й економічного гноблення, утиску та обмежень*). Аломорфним є те, що в структурі української лексеми найбільш абстрактне значення репрезентується ЛСВ₃, у той час як в англійській – ЛСВ₁. Поняттєвими ознаками лінгвокультурного концепту СВОБОДА є «людина», «буття», «соціальна (не-) залежність», концепту FREEDOM – “person”, “state”, “power”, “right”, “act”, “without control / restriction”. Отже, за наявності спільного поняттєвого фрагменту, що містить і заперечення негативної оцінки, відмінність полягає у функціонуванні ознак “існувати” та “to act” (“діяти”), а також “state” («стан»), “power” («сила»), “right” («право») англomовного поняття. На концептуальному рівні йдеться про репрезентацію одиницями *свобода* та *freedom* складного акціонально-посесивного фрейму.

Перспективним у подальшому є реконструкція компаративного фрейму лінгвокультурних концептів СВОБОДА та FREEDOM, представлених ЛСВ одиниць *свобода* та *freedom* сучасних української та англійської мов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Колесник О. С. Мова та міф у вимірі міждисциплінарних студій. Чернігів : Десна Поліграф, 2016. 239 с.
2. Голубовська І. О. Перспективи розвитку сучасної зіставної лінгвокультурології. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 9. Сучасні тенденції розвитку мов.* 2009. Вип. 3. С. 98–102.
3. Каліщук Д., Лазука О. Особливості вербалізації концепту FREEDOM в американському політичному дискурсі в період глобалізації. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Л. Українки.* 2015. № 4. С. 38–43.
4. Simply Philosophy. *Scalar.* URL: <https://scalar.usc.edu>
5. Soltanov I. Socio-Philosophical Analysis of the Category “Freedom”. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії.* 2019. № 24. С. 107–110. DOI: <https://doi.org/10.30970/2307-1664.2019.24.14>
6. Philosophy now. URL: <https://philosophynow.org/>
7. Гречанівська П. Діалог. *Культурологічний словник термінів.* К. : Національна академія керівних кадрів культури та мистецтва, 2015. С. 164.
8. Філософія: словник термінів та персоналій. Укл. В.С. Бліхар та ін.. К. : КВІЦ, 2020. 274 с.
9. Blackburn S. The Oxford Dictionary of Philosophy. URL: <https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/acref/9780199541430.001.0001/acref-9780199541430-e-1309?rskey>
10. Routledge Encyclopedia of Philosophy. *Informa UK Limited.* URL: <https://www.rep.routledge.com>.
11. Філософський енциклопедичний словник. *SLOVARonline.* URL: <https://9.slovaronline.com>.
12. Philosophy Pages. URL: <https://www.philosophypages.com/dy/f9.htm#free>.
13. Vrapca L. The Concept of Freedom by Kant and Mill. *Knowledge. International Journal.* 2022. 53(1). P. 199–204.

14. Schmidt, A. Freedom in Political Philosophy. In W.Thompson (Ed.), *Oxford Research Encyclopedias: Politics*. Oxford : Oxford University Press, 2022. P. 1–28.
15. Колодій А. М., Олійник А. Ю. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Україні. К. : Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. 350 с.
16. Савченко В. О. Правова природа свободи волі: основоположні ідеї та дефініція. *Journal Science-Rise: Juridical Science*. 2023. № 3(25). С. 4–10. DOI: 10.15587/2523-4153.2023.286533
17. Пилинський М. Я. Концепт СВОБОДА в художній літературі США і України: дисертація доктор. філософії. Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, Київ, 2025. 242 с.
18. Ковалів С.-М. В. Вербалізація концепту Свобода у політичних промовах Віктора Ющенка. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2024. № 69. Т. 1. С. 19–23. DOI: <https://doi.org/10.32782/2409-1154.2024.69.1.4>
19. Борисов О. О. Свобода як індивідуальний та соціальний феномен у творі Дж. Орвелла «1984». *Європейські антитоталітарні культурні практики: матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. (м. Чернігів, 26-27 червня 2020 р.)*. Чернігів : Десна Поліграф, 2020. С. 77–79.
20. Борисов О. О. Семантична структура лексеми free (на матеріалі сучасних британських лексикографічних джерел та роману Джорджа Орвелла «1984»). *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки*. 2019. 1(89). С. 36–42. DOI: 10.35433/philology.1(89).2019.36-42
21. Борисов О. О. Семантична структура лексеми Freedom у британській мовній картині світу (на матеріалі лексикографічних джерел та роману Джорджа Орвелла «1984»). *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки*. 2019. Вип. 11. С. 9–13. DOI: <https://doi.org/10.24919/2663-6042.11.2019.175459>
22. Голубовська І. О. Етнічні особливості мовних картин світу: монографія. К. : Логос, 2004. 284 с.
23. Каракевич Р. О., Радченко О. А. Диференціація концептів «Воля» і «Свобода» у контексті української та німецької лінгвокультури. *Modern Philology*. 2025. 3. С. 65–71. DOI: <https://doi.org/10.32782/modernph-2025.3.9>
24. Нікішина Т. І. Лексичні поля концептів свобода, freedom, liberté в українському, англійському, французькому політичних дискурсах. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля*. 2016. 2(12). С. 232–237.
25. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2007. С. 1300.
26. Словник української мови online. Томи 1-14. URL: <https://sum20ua.com>
27. Словник Укрліт.org. URL: <http://ukrlit.org/slovyuk>
28. Словник.ua. URL: <https://slovyuk.ua21>
29. Академічний тлумачний словник сучасної української мови в 11 томах. К. : Наукова думка, 1970-1980. Webmezha. URL: <https://sum.in.ua>
30. Тлумачний термінологічний словник з конституційного права. Заг. ред. д. ю. н., проф. Л. Р. Наливайко. К. : «Хай-Тек Пресс», 2016. 628 с.
31. Етимологічний словник української мови. Під ред. О. С. Мельничука. Том п'ятий. К. : Наук. думка, 2006. 704 с.
32. Філософський енциклопедичний словник. URL: <http://slovopedia.org.ua/104/53409/1085176.html>
33. Zhabotynska S. A. Principles of Building Conceptual Models for Thesaurus Dictionaries. *Когніція, комунікація, дискурс*. 2010. № 1. P. 75–92. DOI: 10.26565/2218-2926-2010-01-05
34. Cambridge Dictionary online. URL: <https://dictionary.cambridge.org>
35. Chambers 21st Century Dictionary. URL: <https://chambers.co.uk>
36. Collins Cobuild English Language Dictionary online. URL: <http://www.collinsdictionary.com/dictionary/english>
37. The Free Dictionary by Farlex. URL: <https://www.thefreedictionary.com>
38. Oxford Learner's Dictionaries. URL: <https://en.oxforddictionaries.com>
39. Longman Dictionary of Contemporary English online. URL: <https://www.ldoceonline.com>
40. Webster Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com>
41. The Law Dictionary. *Your Free Online Legal Dictionary. Featuring Black's Law Dictionary*, 2nd Ed. URL: <https://thelawdictionary.org>.

Дата першого надходження статті до видання: 27.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 25.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 14.04.2026